

บทที่ 5

ผลการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ ประการแรกคือ ศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ระหว่างปี 2528 2535 และ 2542 โดยใช้ภาพถ่ายดาวเทียม ซึ่งจะทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการ การขยายตัวของเมืองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทิศทางการขยายตัวของเมืองในอนาคต และประการที่สอง ได้แก่ การศึกษาบทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ และแบบสอบถาม ผลการศึกษาจึงแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1. การศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

การศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน อาศัยข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียมใน 3 ช่วงเวลา คือ ปี 2528 2535 และ 2542 และตรวจสอบข้อมูลปี 2542 จากการออกภาคสนาม การกำหนดเวลา 3 ช่วงนี้ เนื่องจากปี 2528 เป็นปีที่เริ่มสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ปี 2535 เป็นช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ และปี 2542 เป็นข้อมูลปีที่ได้ทำวิจัยนี้

1.1 การใช้ที่ดิน ในปี 2528

ก่อนปี 2528 บริเวณเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง เป็นเพียงหมู่บ้านชาวประมงเล็กๆ เนื่องจากการคมนาคมขนส่งทางทะเล มีความสะดวกมากกว่าการคมนาคมขนส่งทางบก ประชากรจึงนิยมตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณพื้นที่ชายทะเลมากกว่า เมื่อมีการสร้างถนนสุขุมวิท ทำให้การคมนาคมขนส่งทางบกสะดวกรวดเร็วขึ้น ชุมชนชายทะเลจึงลดความสำคัญลง การตั้งถิ่นฐานได้เคลื่อนย้ายมาอยู่ตามแนวถนนสุขุมวิท เมื่อมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมโรงกลั่นน้ำมัน สวนอุตสาหกรรมเครื่องสหพัฒน์ฯ เป็นต้น ทำให้ชุมชนเมืองมีความเจริญอย่างรวดเร็ว (ลักษณะภาพดาวเทียม, 2539)

ครั้งรัฐบาลได้มีการจัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เพื่อกระจายความเจริญจากกรุงเทพฯ ออกสู่ส่วนภูมิภาค ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (ปี 2525-2529) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (ปี 2530-2534) โดยกำหนดให้พื้นที่เขตเทศบาลตำบลแหลมฉบังเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเพื่อให้เป็นชุมชนเมืองอุตสาหกรรม-

กรรมใหม่ ด้วยการก่อสร้างและพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน และระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนได้ ทำให้การใช้ที่ดิน และวิถีชีวิตของชุมชน ดั้งเดิมปรับเปลี่ยนไปมากขึ้น

จากการศึกษาการใช้ที่ดินจากการแปลภาพถ่ายเทียม ในปี 2528 พบว่า ในเขต เทศบาลตำบลแหลมฉบัง มีการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมากที่สุด 26.50 ตารางกิโลเมตร หรือ ร้อยละ 29.91 ของพื้นที่ทั้งหมด ปรากฏอยู่บริเวณพื้นที่ทางด้านใต้ของเขตเทศบาลซึ่งอยู่ทั้งสองฟากของ ถนนสุขุมวิทและพื้นที่ตอนในทางรถไฟสายตะวันออก โดยจะอยู่ในตำบลบางละมุง ตำบลบึง และ ตำบลหนองขาม ส่วนมากทำการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น สับปะรด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น

การใช้ที่ดินมากเป็นอันดับสองคือ พื้นที่ป่าไม้และไม้ยืนต้น 23.61 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 26.65 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งพบทางด้านเหนือของเขตเทศบาล โดยบริเวณป่าไม้อยู่ บริเวณชายฝั่งทะเล ได้แก่ เขาแหลมฉบัง เขาบ่อยา และเขาน้ำซับ

ส่วนพื้นที่เมืองนั้นมีพื้นที่ 19.39 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 21.89 ของพื้นที่ทั้งหมด พบอยู่ทั่วไปแต่หนาแน่นบริเวณพื้นที่ตามแนวชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิม ทำการประมง และเกษตรกรรม เช่น ชุมชนบ้านอ่าวอุดม ชุมชนบ้านแหลมฉบัง และบริเวณชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ สอง ฟากของถนนสุขุมวิท ปรากฏอยู่ทางทิศใต้ของเทศบาลในตำบลทุ่งสุขลา และบริเวณที่อยู่ลึกเข้าไป ทางทิศตะวันออกของเขตเทศบาลในบริเวณตำบลหนองขาม มีการกระจายของที่อยู่อาศัยรอบกลุ่ม สวนอุตสาหกรรมศรีสุพัฒน์ฯ ด้วย จะเห็นว่า มีที่ดินบางส่วนเริ่มใช้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมแล้ว เนื่องจากในขณะนั้น เป็นช่วงที่เริ่มมีการพัฒนาต่างๆ เช่น รัฐเวนคืนที่ดินเพื่อใช้ในการประกอบกิจกรรมด้านอุตสาหกรรม การสร้างท่าเรือ เป็นต้น ซึ่งก็คือบริเวณที่เป็นนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังในปัจจุบันนั่นเอง

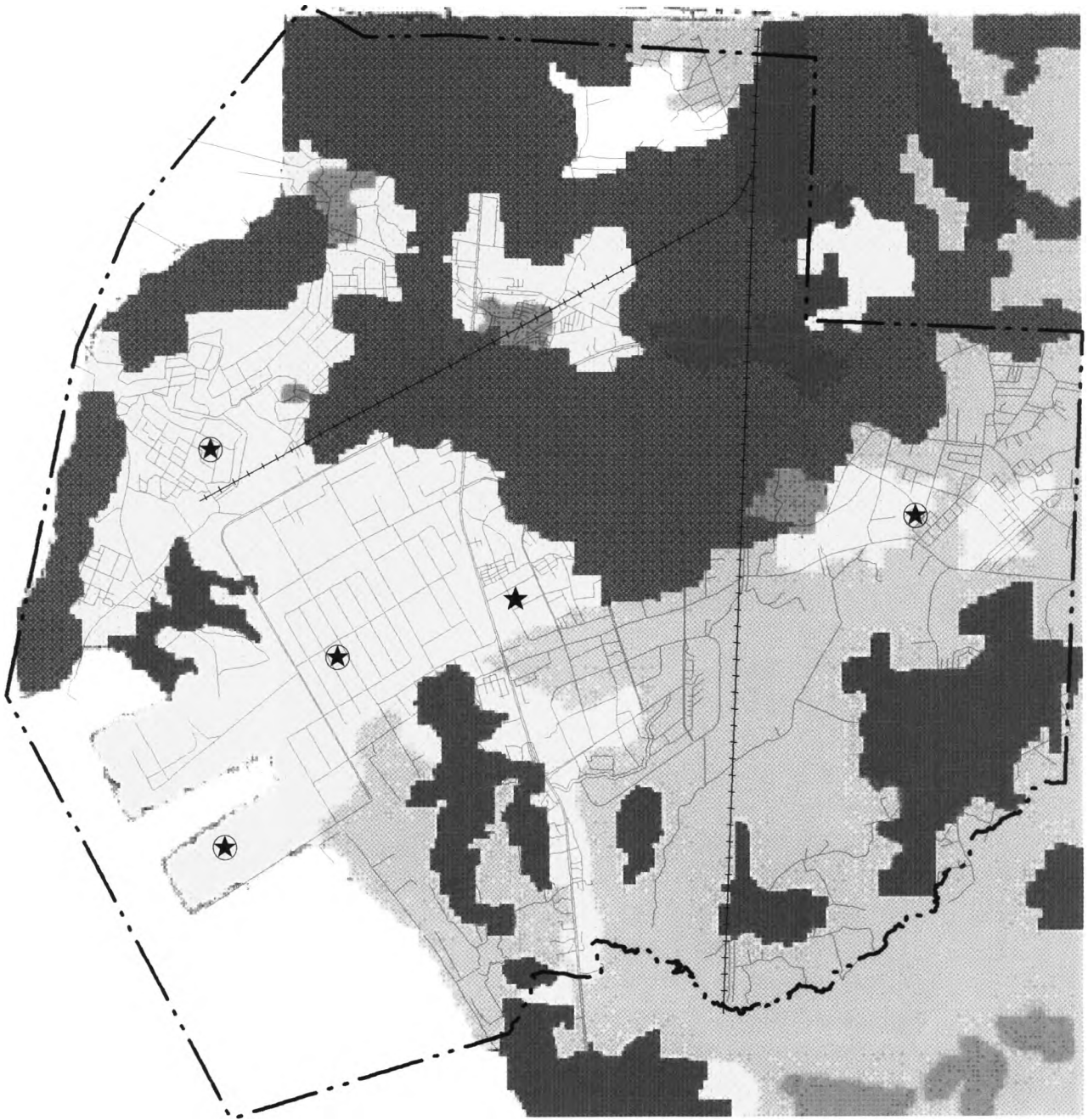
ในปี 2528 เขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง มีพื้นที่แหล่งน้ำ 4.84 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 5.46 ของพื้นที่ทั้งหมด บริเวณที่เป็นพื้นที่แหล่งน้ำอยู่ใกล้กับเส้นทางน้ำธรรมชาติ เช่น คลองบางละมุง ซึ่งจะอยู่ทางตอนใต้และทางตะวันออกเฉียงใต้ของเขตเทศบาล

ตารางที่ 5.1 แสดงลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ในปี 2528

ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (%)
การเกษตร	26.50	29.91
ป่าไม้และไม้ยืนต้น	23.61	26.65
พื้นที่เมือง	19.39	21.89
แหล่งน้ำ	4.84	5.46
พื้นที่ว่างเปล่า	0.69	0.78
พื้นที่อื่นๆ	13.56	15.31
รวม	88.59	100.00

ที่มา : คำนวณจากการแปลภาพถ่ายเทียม ปี 2528

แผนที่การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบังปี 2528

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ★ (in circle) แหล่งอุตสาหกรรม ★ ศูนย์ราชการเมืองใหม่ □ (light gray) การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร □ (medium gray) พื้นที่เมือง □ (dark gray) ป่าไม้และไม้ยืนต้น □ (medium gray) แหล่งน้ำ □ (white) พื้นที่ว่างเปล่า □ (dark gray) พื้นที่อื่นๆ 	<p>บทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบังต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง บริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง</p>	
	<p>มาตราส่วน 1 : 65,000</p>	<p>ภาพที่ 5.1</p>
	<p>จัดทำโดย นางสาวสุภาพร มานะจิตประเสริฐ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มา : แปลจากภาพถ่ายดาวเทียมปี 2535</p>	

1.2 การใช้ที่ดิน ในปี 2535

การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2535 มีการเปลี่ยนแปลงจากปี 2528 อย่างเห็นได้ชัดเจน คือ การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ป่าไม้และไม่ยืนต้น แหล่งน้ำ มีอัตราลดลงร้อยละ 16.84, 4.12, และ 4.36 ตามลำดับ ส่วนพื้นที่เมือง พื้นที่อื่นๆ และพื้นที่ว่างเปล่า มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.70, 17.36, และ 3.26 ตามลำดับ

จะเห็นว่า พื้นที่อื่นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นมากถึง ร้อยละ 17.36 ใน ปี 2535 เนื่องจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งกำหนดให้จังหวัดชลบุรี เป็นเมืองพัฒนาหลักและให้ระยองและฉะเชิงเทราเป็นเมืองพัฒนารอง ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง และนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ซึ่งได้ทำการก่อสร้างแล้วเสร็จและเปิดดำเนินการในปี 2534 ประกอบกับมีนโยบายในการส่งเสริมระบบโครงข่ายถนน รถไฟ ตลอดจนระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ เพื่อรองรับกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น ผลของการพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดินอย่างมาก จะเห็นว่าพื้นที่เหล่านี้กระจายตัวอยู่ทั่วไปในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ทั้งบริเวณที่อยู่ใกล้กับพื้นที่ที่เป็นนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและพื้นที่ในศูนย์ราชการเมืองใหม่ในปัจจุบัน

ในขณะที่การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ลดลงจากปี 2528 ร้อยละ 16.84 ทั้งนี้เป็นเพราะนโยบายของรัฐ ดังที่กล่าวมามุ่งส่งเสริมการกระจายความเจริญออกจากกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดให้พื้นที่แหลมฉบัง เป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม ดังนั้น จึงมีพื้นที่การเกษตรส่วนหนึ่ง ถูกเวนคืนเพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างของศูนย์ราชการ ประกอบกับรัฐ มีนโยบายในการส่งเสริมการลงทุน ดังนั้น จึงมีนักลงทุนมากมาย เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร เกษตรกรส่วนหนึ่งทำการขายที่ดินการเกษตร แล้วย้ายถิ่นไปอยู่ที่อื่น ทำให้ไร่นากลายเป็นที่รกร้างจำนวนมาก

พื้นที่เมือง เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.70 จาก ปี 2528 ส่วนใหญ่อยู่บริเวณพื้นที่เดิมแต่มีการขยายตัวออกมามากขึ้น นอกจากนี้ จากการจัดตั้งเทศบาลตำบลแหลมฉบังขึ้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2535 ทำให้ระบบสาธารณูปโภคในด้านต่างๆ ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว การตัดถนนสายย่อยภายในเขตเทศบาลมีมากขึ้น ทำให้เกิดชุมชนใหม่บริเวณถนนเมืองใหม่เหนือ นอกจากนั้น ยังมีชุมชนที่เกิดขึ้นบริเวณตำบลบางละมุง และตำบลบึง ซึ่งอยู่ทางใต้ของเขตเทศบาลด้วย และจะเห็นว่าพื้นที่ว่างเปล่า ซึ่งเป็นที่เปิดหน้าดินแล้วรอการก่อสร้าง มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2528 ทั้งนี้เนื่องจาก

เป็นช่วงที่มีภาวะเศรษฐกิจดี รัฐมุ่งเน้นส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้มีการพัฒนาทางด้าน อสังหาริมทรัพย์จำนวนมาก สังเกตว่าจะอยู่บริเวณถนนเมืองใหม่กลางและใต้ ส่วนป่าไม้และไม้ยืน ต้นนั้น ลดลงจากปี 2528 ร้อยละ 4.12 เนื่องจากนโยบายของรัฐดังที่ได้กล่าวมา

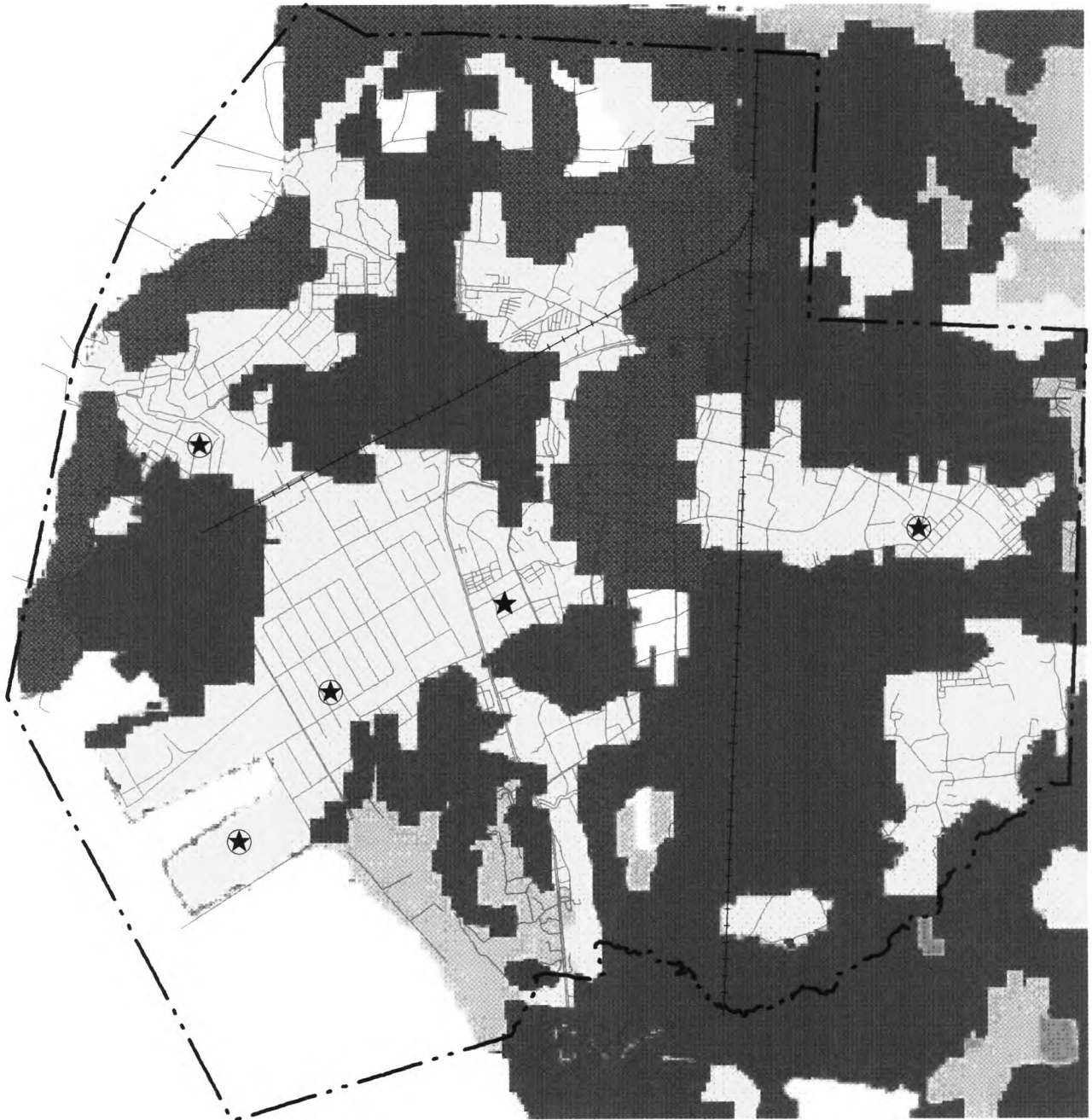
ตารางที่ 5.2 แสดงลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ในปี2535 และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี2528 และ พ.ศ.2535

ประเภทการใช้ที่ดิน	ปี2535		พื้นที่เพิ่มขึ้น/ ลดลง(%)
	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่(%)	
พื้นที่เมือง	23.55	26.59	+4.70
ป่าไม้และไม้ยืนต้น	19.96	22.53	-4.12
การเกษตร	11.58	13.07	-16.84
พื้นที่ว่างเปล่า	3.58	4.04	+3.26
แหล่งน้ำ	0.98	1.1	-4.36
พื้นที่อื่นๆ	28.94	32.67	+17.36
รวม	88.59	100.00	

ที่มา : คำนวณจากการแปลภาพดาวเทียม ปี2535

หมายเหตุ (+) พื้นที่เพิ่มขึ้น (-) พื้นที่ลดลง

แผนที่การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบังปี 2535

สัญลักษณ์

- ★ (star in circle) แหล่งอุตสาหกรรม
- ★ (solid star) ศูนย์ราชการเมืองใหม่
- (medium grey square) การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร
- (light grey square) พื้นที่เมือง
- (black square) ป่าไม้และไม้ยืนต้น
- (medium grey square) แหล่งน้ำ
- (white square) พื้นที่ว่างเปล่า
- (dark grey square) พื้นที่อื่นๆ

บทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบังต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง บริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง

มาตราส่วน 1 : 65,000

ภาพที่ 5.2

จัดทำโดย นางสาวสุภาพร มานะจิตประเสริฐ
 ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ที่มา : แปลจากภาพถ่ายดาวเทียมปี 2535

1.3 การใช้ที่ดิน ในปี 2542

การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบังใน ปี 2542 พบว่า มีที่ดินถูกปล่อยรกร้าง ซึ่งจัดอยู่ในประเภทพื้นที่อื่นๆ คิดเป็น 25.80 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 29.12 ของพื้นที่ทั้งหมด ลดลงจากปี 2535 คิดเป็นร้อยละ 3.55 ทั้งนี้เพราะผลจากการเก็บค่าไร่ที่ดิน ทำให้ที่ดินในบริเวณนี้มีราคาสูงเกินความเป็นจริง ประกอบกับเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจจึงยังไม่มีการใช้ที่ดินที่กว้างขวางขึ้นมา

พื้นที่เมือง เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.47 จากปี 2535 ปรากฏอยู่ในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล ทั้งสองฟากของถนนสุขุมวิท ถนนเมืองใหม่เหนือ เมืองใหม่กลาง และกระจายอยู่บริเวณพื้นที่รอบแหล่งอุตสาหกรรมต่างๆ และเกิดชุมชนใหม่ที่เกิดจากการพัฒนาของรัฐ ด้วยการสร้างเคหะชุมชนเมืองใหม่แหลมฉบังขึ้นบริเวณตอนใต้ของเขตเทศบาล ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนรอบๆ เคหะชุมชนเมืองใหม่แหลมฉบังตามไปด้วย โดยเป็นที่อยู่อาศัยประเภทหอพัก ห้องเช่า จำนวนมากสังเกตว่า ในปี 2542 นี้ ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบังได้เปิดดำเนินการท่าเทียบเรือเพิ่มขึ้น แต่การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ลดลง คิดเป็นพื้นที่ 7.33 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 8.27 ลดลงจากปี 2535 ร้อยละ 4.8 พื้นที่การเกษตรส่วนมากอยู่บริเวณตอนกลางของเขตเทศบาลในตำบลบึงและตำบลบางละมุง มีการปลูกลำไยป่าหลัง สับปะรด เป็นต้น

ตารางที่ 5.3 แสดงลักษณะการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ในปี 2542 และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี 2535 และ พ.ศ. 2542

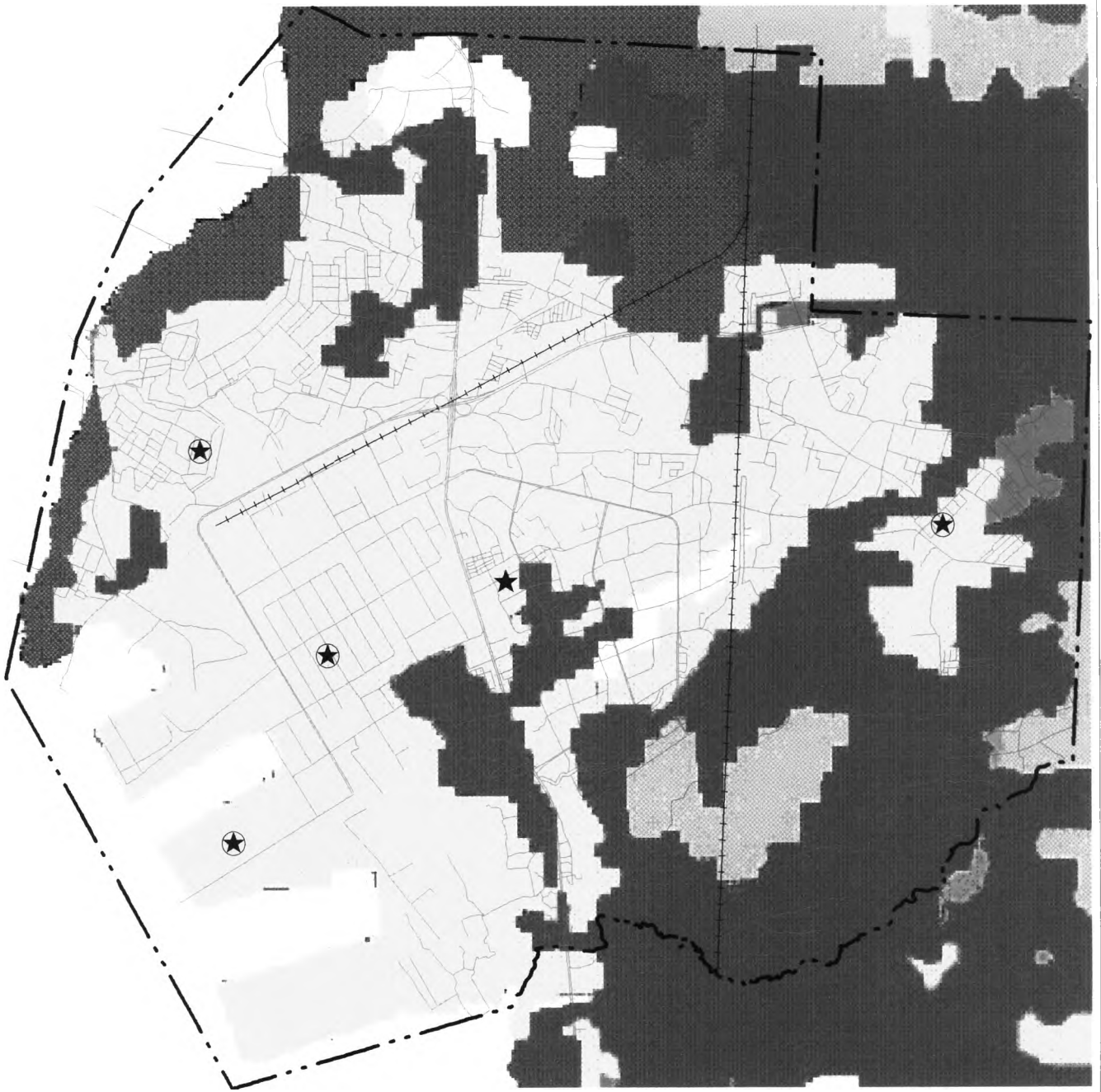
ประเภทการใช้ที่ดิน	ปี 2542		พื้นที่เพิ่มขึ้น/ ลดลง (%)
	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (%)	
พื้นที่เมือง	31.06	35.06	8.47
ป่าไม้และไม้ยืนต้น	16.01	18.07	-4.46
พื้นที่ว่างเปล่า	7.76	8.76	4.72
การเกษตร	7.33	8.27	-4.80
แหล่งน้ำ	0.63	0.72	-0.38
พื้นที่อื่นๆ	25.80	29.12	-3.55
รวม	88.59	100.00	

ที่มา : คำนวณจากการแปลภาพถ่ายเทียม ปี 2542

หมายเหตุ (+) พื้นที่เพิ่มขึ้น (-) พื้นที่ลดลง

แผนที่การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบังปี 2542

สัญลักษณ์

- แหล่งอุตสาหกรรม
- ศูนย์ราชการเมืองใหม่
- การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร
- พื้นที่เมือง
- ป่าไม้และไม่ยืนต้น
- แหล่งน้ำ
- พื้นที่ว่างเปล่า
- พื้นที่อื่นๆ

บทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบังต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง บริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง

มาตราส่วน 1 : 65,000

ภาพที่ 5.3

จัดทำโดย นางสาวสุภาพร มานะจิตประเสริฐ
ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่มา : แปลจากภาพถ่ายดาวเทียมปี 2535

1.4 สรุปลักษณะการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง

ในช่วงปี 2528-2542 การใช้ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง มีการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรมากที่สุด รองลงมา คือ พื้นที่อื่นๆ พื้นที่ป่าไม้และไม่ยืนต้น พื้นที่เมือง ปี 2528 การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร พบพื้นที่เมืองอยู่บริเวณชุมชนบ้านอ่าวอุดม บ้านแหลมฉบัง และพื้นที่ป่าไม้อยู่บริเวณใกล้กับชายฝั่งทะเล ต่อมาปี 2535 พื้นที่เมืองบริเวณชุมชนบ้านอ่าวอุดม บ้านแหลมฉบัง มีการขยายตัวออกไปตามชายฝั่งทะเลและเส้นทางคมนาคมโดยรอบ ส่วนบริเวณแหล่งอุตสาหกรรมมีการขยายพื้นที่มากขึ้นทำให้มีการขยายตัวของที่อยู่อาศัยรอบแหล่งอุตสาหกรรมด้วย โดยชุมชนจากกลุ่มนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังขยายไปรวมตัวกับชุมชนที่ขยายตัวมาจากกลุ่มสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯ ทางทิศตะวันออก ส่วนด้านทิศเหนือและด้านทิศใต้ เป็นการขยายตัวไปตามถนนสุขุมวิท การขยายตัวของที่อยู่อาศัยและพื้นที่อุตสาหกรรม มีความชัดเจนมากขึ้นในปี 2542 โดยมีข้อสังเกตว่า การขยายตัวของที่อยู่อาศัยด้านทิศเหนือของนิคมอุตสาหกรรมไม่สามารถขยายตัวเข้ามารวมตัวกับที่อยู่อาศัยที่ขยายตัวไปจากบ้านศรีราชาได้ เพราะมีภูเขาเป็นกั้นระหว่างพื้นที่ทั้งสองไว้

หากพิจารณาพื้นที่ป่าไม้ จะเห็นว่ามีส่วนที่ลดลงน้อย เพราะพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของแหล่งอุตสาหกรรมเป็นที่เคยทำการเกษตร จึงไม่มีผลต่อพื้นที่ป่าไม้และเมื่อมีการขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรมอย่างมากในปี 2542 พื้นที่ที่เป็นป่าไม้บริเวณด้านทิศตะวันตกที่ติดกับชายฝั่งทะเลยังคงมีอยู่

โดยสรุปแล้ว จะเห็นว่า การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร มีอัตราลดลงอย่างชัดเจน ในขณะที่การใช้ที่ดินพื้นที่อื่นๆ นั้นมีอัตราเพิ่มขึ้นมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่สนับสนุนให้พื้นที่แหลมฉบัง เป็นหนึ่งในพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา ทำให้มีการขยายตัวของชุมชนเมืองมากขึ้น

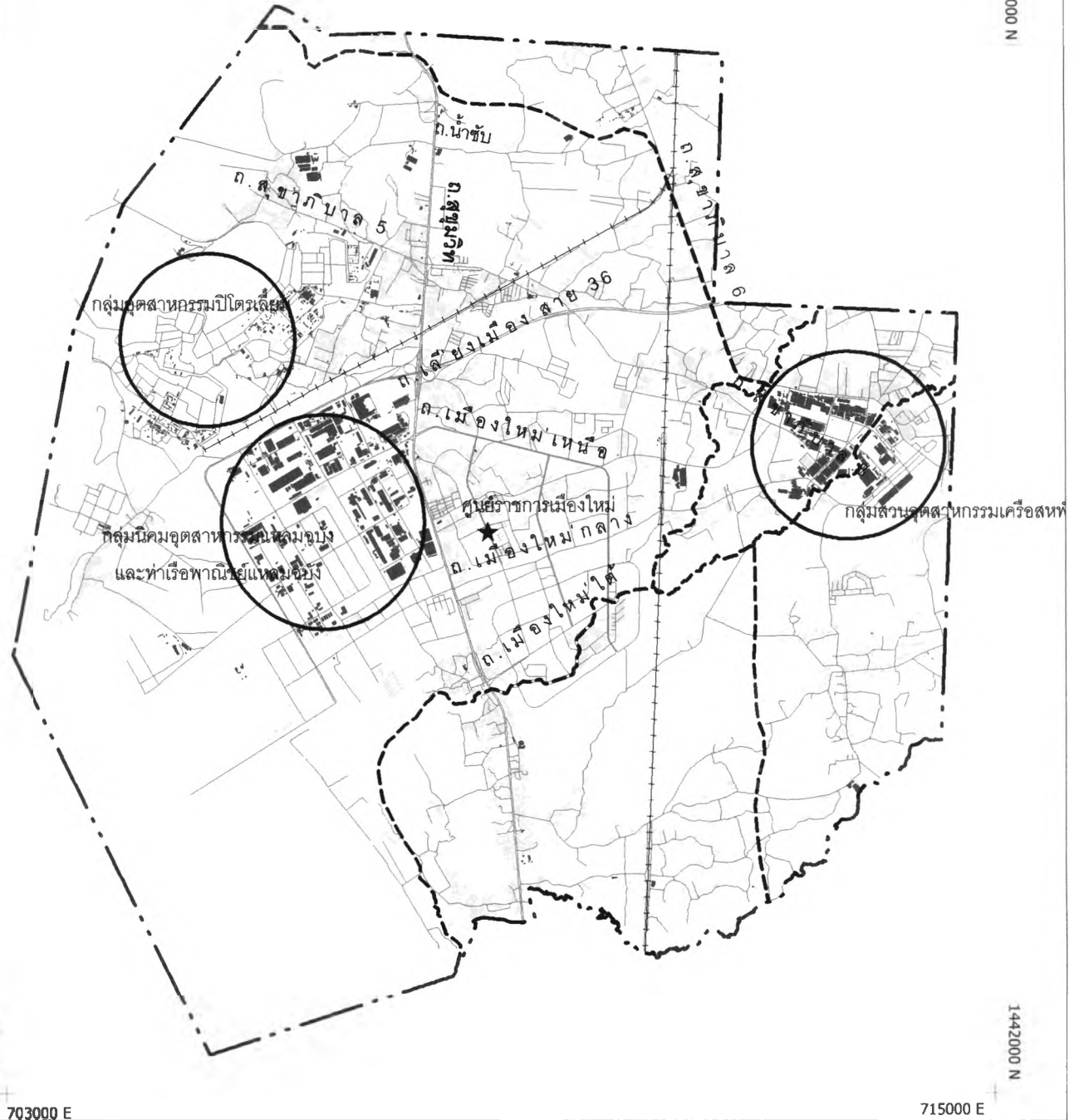
แผนที่แสดงที่อยู่อาศัยและแหล่งอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง

703000 E

715000 E

1454000 N

1454000 N

703000 E

715000 E

1442000 N

1442000 N

สัญลักษณ์

- ★ ศูนย์ราชการเมืองใหม่
- ถนน
- +— ทางรถไฟ
- - - ขอบเขตตำบล
- . - . - ขอบเขตเทศบาล
- พื้นที่อยู่อาศัย
- พื้นที่อุตสาหกรรม
- สถานที่ราชการ

บทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบังต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง บริเวณเทศบาลตำบลแหลมฉบัง

มาตราส่วน 1 : 65,000

ภาพที่ 5.4

จัดทำโดย นางสาวสุภาพร มานะจิตประเสริฐ
ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่มา : กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

1.5 แนวโน้มการขยายตัวของเมืองในอนาคต

จากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา ทำให้ทราบถึงทิศทางการขยายตัวของเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ดังนี้คือ ทิศทางการขยายตัวของเมืองในช่วงเริ่มแรก เริ่มจากชุมชนบริเวณชายฝั่งทะเล ได้แก่ ชุมชนบ้านแหลมฉบัง ชุมชนบ้านอ่าวอุดม ซึ่งเป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบริบบิ้น (Ribbon) รูปแบบนี้เกิดขึ้นก่อนที่การคมนาคมทางบกจะได้รับการพัฒนา ต่อมาเมื่อมีการสร้างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) ทำให้การตั้งถิ่นฐานได้เปลี่ยนมาอยู่บริเวณทั้งสองฟากของถนนสุขุมวิทแทน ซึ่งเป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบเชิงเส้น (Linear) เมื่อการขยายตัวในบริเวณสองฟากของถนนสุขุมวิทมีความหนาแน่นสูงขึ้น ชุมชนเริ่มขยายตัวออกมาทางตอนในของถนนสุขุมวิทด้วย ประกอบกับมีการตัดถนนเลียบเมืองสาย 36 ในปี 2539 ทำให้เกิดการขยายตัวบริเวณทั้งสองฟากของถนนสายนี้ และการตัดถนนสายย่อยเพื่อเชื่อมระหว่างเมือง ยังทำให้ชุมชนเริ่มขยายตัวตามแนวถนนสายย่อยภายในเมืองด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง มีผลทำให้ชุมชนเข้ามาตั้งถิ่นฐานรอบแหล่งอุตสาหกรรม สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเลียม ทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านเหนือของเขตเทศบาล ในบริเวณชุมชนบ้านอ่าวอุดม ชุมชนสี่แยกอ่าวอุดม และทั้งสองฟากของถนนสุขุมวิท
2. กลุ่มนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง ทำให้เกิดการขยายตัวทางตอนกลางของเขตเทศบาล ในบริเวณทั้งสองฟากของถนนสุขุมวิท และถนนสายย่อยที่เชื่อมภายในเมือง เช่น ถนนเมืองใหม่เหนือ ถนนเมืองใหม่กลาง ถนนเมืองใหม่ใต้ เป็นต้น
3. กลุ่มสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯ ทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านตะวันออกของเขตเทศบาล ในบริเวณตำบลหนองขาม และพื้นที่โดยรอบ

นอกจากนี้ การสร้างเคหะชุมชนเมืองใหม่แหลมฉบัง ของการเคหะแห่งชาติ มีผลทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ทางด้านใต้ของเขตเทศบาลด้วย แต่ชุมชนทางด้านตะวันตกไม่สามารถขยายตัวออกไปได้อีก เนื่องจากติดกับทะเล

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง การขยายตัวของเมืองเป็นไปตามทฤษฎีการขยายตัวของเมือง คือ ทฤษฎีหลายจุดศูนย์กลาง ซึ่งกล่าวว่า เมืองจะขยายตัวออกไปจากหลายศูนย์กลาง ไม่ได้มีสาเหตุมาจากศูนย์กลางเพียงแห่งเดียว และบริเวณที่มีราคาที่ดินสูงมากเป็นอุปสรรคให้ธุรกิจบางประเภทไม่สามารถเข้าไปทำธุรกิจได้ ดังนั้น แนวโน้มการขยายตัวของเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบังในอนาคต จะมีทิศทางการขยายตัวออกจากเมืองไปทุกทิศทุกทางตามแนวของถนนสายหลักและถนนสายย่อยที่เชื่อมระหว่างเมืองได้แก่ ถนนสุขุมวิท ถนนเลียบเมืองสาย 36 ถนนเมืองใหม่เหนือ ถนนเมืองใหม่กลาง และถนนเมืองใหม่ใต้ ซึ่งเชื่อมถนนสุขุมวิทเข้าสู่ศูนย์ราชการ

เมืองใหม่แหลมฉบัง ถนนสุขาภิบาล 5 ซึ่งเชื่อมถนนสุขุมวิท เข้าสู่ชุมชนบ้านอ่าวอุดม ถนนสุขาภิบาล 8 ซึ่งเชื่อมกับถนนสุขุมวิท เข้าสู่ชุมชนตำบลหนองขามและสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯ

ส่วนที่ 2. การศึกษาบทบาทของแหล่งอุตสาหกรรมต่อการขยายตัวของชุมชนเมือง

ในการพิจารณาข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นการขยายตัวของเมืองจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ใช้ทฤษฎีการขยายตัวของเมืองที่ว่า ผลของการพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นตัวเร่งให้เกิดการขยายตัวของเมืองให้เร็วขึ้นกว่าการขยายตัวตามธรรมชาติ การพัฒนาที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดการเพิ่มมากขึ้นของประชากรโดยเฉพาะส่วนที่เป็นแรงงานโดยตรง ดังนั้น จึงทำให้เกิดการขยายตัวของกิจกรรมพื้นฐานและกิจกรรมบริการของเมือง ตามความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น ในการศึกษาส่วนนี้ จะศึกษาการขยายตัวของเมืองจาก การเพิ่มขึ้นของประชากร และการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจเท่านั้น โดยจะวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิร่วมกับข้อมูลจากแบบสอบถาม

2.1 การเพิ่มขึ้นของประชากร

เดิมพื้นที่เขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อยู่ร่วมกับเขตเทศบาลเมืองศรีราชา แยกตัวออกตามพระราชกฤษฎีกา ตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม พ.ศ.2535 เพื่รองรับการขยายตัวของชุมชนที่เกิดจากการส่งเสริมการลงทุนภาคอุตสาหกรรมของรัฐ ข้อมูลของสำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่นเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ก่อนปี 2535 จึงเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นร่วมกับเขตเทศบาลเมืองศรีราชา

ในปี 2535 ข้อมูลของสำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่นเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ระบุว่า มีประชากรทั้งสิ้น 29,763 คน และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งในปีที่ศึกษา คือ ปี 2542 มีประชากรทั้งสิ้น 38,973 คน ดังตารางที่ 5.1

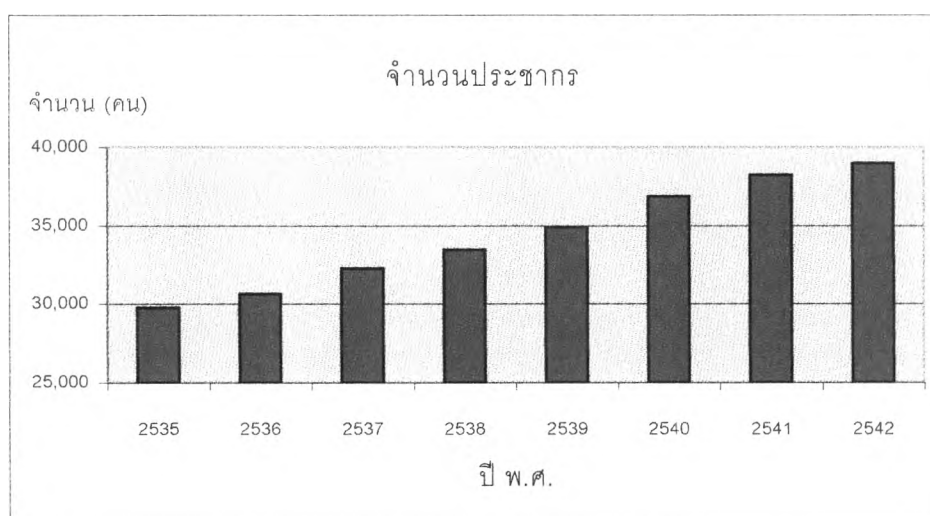
ตารางที่ 5.4 แสดงจำนวนประชากร ระหว่างปี 2535-2542

จำนวนประชากรปี	ประชากร	เพิ่มขึ้น (%)	เพิ่มขึ้นจากปี 35 (%)*
2535	29,763	-	-
2536	30,619	2.88	2.88
2537	32,255	5.34	8.37
2538	33,426	3.63	12.31
2539	34,930	4.50	17.36
2540	36,820	5.41	23.71
2541	38,245	3.87	28.50
2542	38,973	1.90	30.94

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง(2544) (ข้อมูลปี 2543 ยังไม่สมบูรณ์)

หมายเหตุ : * คิดการเพิ่มขึ้น โดยใช้ ปี 2535 เป็นปีฐาน

กราฟที่ 5.1 แสดงจำนวนประชากร ระหว่างปี 2535-2542

จากตารางที่ 5.4 และแผนภูมิที่ 5.1 จะเห็นว่า ประชากรในเขตเทศบาลแหลมฉบังมีจำนวนทั้งสิ้น 9,210 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.94 จากปี 2535 แม้ว่าในช่วงปี 2535-2536 มีประชากรเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.88 นับว่าน้อยมาก เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มต้นของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ระยะที่ 1 (2534-2537) โรงงานในแหล่งอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ยังคงก่อสร้างหรือเพิ่งเปิดดำเนินการ จำนวนแรงงานยังมีอัตราการเพิ่มน้อย ทั้งนี้เนื่องจากโรงงานส่วนใหญ่ต้องการแรงงานฝีมือ และช่างเทคนิคที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน แต่ประชากรในพื้นที่ส่วนมากเป็นผู้มีระดับการศึกษาต่ำ ทำให้ต้องมีการอพยพแรงงานจากต่างถิ่นเข้ามาทำงาน ในปี 2537 จึงมีประชากรเพิ่มขึ้น

ร้อยละ 5.34 จากปี 2535 และจากการศึกษาของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2543) พบว่าในช่วงโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ระยะที่ 1 (2534-2537) โรงงานยังขาดแคลนแรงงานฝีมือและช่างเทคนิคเฉพาะด้าน ดังนั้น แรงงานฝีมือส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อพยพเข้าไปทำงานในพื้นที่โดยไม่ได้ย้ายครอบครัวเข้าไปอยู่อย่างถาวร ส่วนใหญ่ยังคงตั้งบ้านเรือนอยู่ในกรุงเทพฯและจังหวัดใกล้เคียง

ในช่วงปี 2539-2540 ประชากรเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 4.50 และ 5.41 จากปี 2535 ตามลำดับ เนื่องจากโรงงานในแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ยังคงต้องการแรงงานทั้งด้านการผลิตและแรงงานฝีมือ จำนวนมาก ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำงานกันมากขึ้น และจากความสำเร็จในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ระยะที่ 1 ทำให้รัฐกำหนดนโยบายการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ระยะที่ 2 ขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ตอนในของภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด และสระแก้ว เพื่อกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชากรอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้นด้วย เพราะมีโรงงานเกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

ในช่วงปี 2541-2542 จากตารางที่ 5.4 จะเห็นว่า อัตราการเพิ่มของประชากรจากปี 2535 น้อยลง คือเพียงร้อยละ 3.87 และ 1.90 ตามลำดับ จากการศึกษาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมพบว่า ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอยเป็นอย่างมาก มีการชะลอตัวในด้านการผลิต มีการจ้างงานลดลง และจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นไม่มากนัก

ตารางที่ 5.5 แสดงจำนวนบ้าน ระหว่างปี 2535-2542

จำนวนบ้านปี	จำนวนบ้าน	เพิ่มขึ้น (%)	เพิ่มขึ้นจากปี 35 (%)*
2535	13,164	-	-
2536	17,126	30.10	30.10
2537	19,418	13.38	47.51
2538	21,035	8.33	59.80
2539	25,270	20.13	91.96
2540	26,718	5.73	102.96
2541	27,370	2.44	107.92
2542	27,982	2.33	112.56

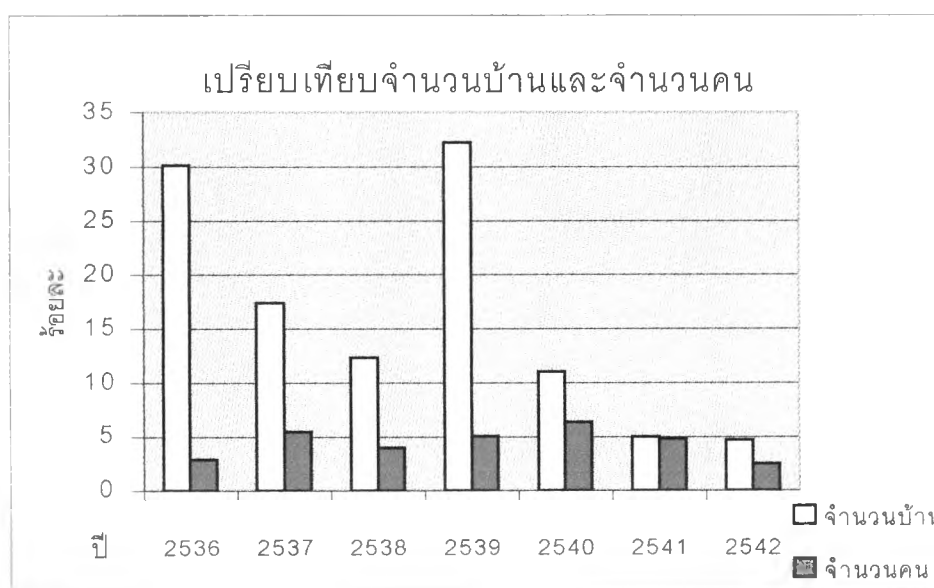
ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง (2544)

หมายเหตุ : * คิดการเพิ่มขึ้น โดยใช้ ปี 2535 เป็นปีฐาน

แต่เมื่อพิจารณาตารางที่ 5.5 ซึ่งเป็นตารางแสดงจำนวนบ้านที่ขอเลขที่บ้านจากสำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง พบว่า ในปี 2536 มีจำนวนบ้านเพิ่มขึ้นร้อยละ 30.10 ทั้งนี้เพื่อรองรับประชากรที่อพยพเข้ามาทำงานในแหล่งอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น และในปี 2539 พบว่า จำนวนบ้าน เพิ่มขึ้นสูงกว่าปี 2538 กว่า 2 เท่าคือ ร้อยละ 20.13 เนื่องจากเป็นปีที่เศรษฐกิจเจริญเติบโตสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ทำให้มีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ที่อยู่อาศัยจำนวนมาก นอกจากนี้ แหล่งอุตสาหกรรมซึ่งได้เปิดดำเนินการแล้ว ทำให้เกิดการจ้างงานจำนวนมาก อีกทั้งจากการกระตุ้นการลงทุนของภาครัฐ ทำให้มีการสร้างที่อยู่อาศัยมากขึ้น แต่ในปี 2540 ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้เกิดความถดถอยในการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ ทำให้มีจำนวนบ้านเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 5.73 และลดลงอย่างต่อเนื่อง และในปี 2542 มีจำนวนบ้านเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.23 เท่านั้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า จากข้อมูลสำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2535-2542 พบว่าจำนวนบ้านและจำนวนประชากร เพิ่มขึ้นไม่สมดุลกัน โดยจำนวนบ้านเพิ่มขึ้นมากกว่าจำนวนประชากรเสมอ ดูแผนภูมิที่ 5.2 พบว่า ตั้งแต่ปี 2535-2542 มีจำนวนบ้านเพิ่มขึ้น 14,818 หลัง คิดเป็นร้อยละ 112.56 ในขณะที่จำนวนประชากร เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 30.94 เท่านั้น ดังนั้น น่าจะมีประชากรส่วนหนึ่งมิได้ย้ายทะเบียนราษฎรเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับรายงานแผนพัฒนาเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ระยะปานกลาง 5 ปี ซึ่งประมาณการว่า ปัจจุบันมีประชากรแฝงอยู่ภายในพื้นที่ประมาณ 80,000 คน โดยเข้ามาทำงานในกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเลียม สวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯ นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังและท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงการเปรียบเทียบจำนวนบ้านและประชากรตามข้อมูลสำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง ปี 2535-2542

ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนประชากร แยกรายตำบล ระหว่างปี 2535-2542

ปี	ต.บางละมุง			ต.สุรศักดิ์			ต.ทุ่งสุขลา			ต.บึง			ต.หนองขาม		
	รวม	เพิ่ม (%)	เพิ่ม (%)*	รวม	เพิ่ม (%)	เพิ่ม (%)*	รวม	เพิ่ม (%)	เพิ่ม (%)*	รวม	เพิ่ม (%)	เพิ่ม (%)*	รวม	เพิ่ม (%)	เพิ่ม (%)*
2535	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2536	4,433	-	-	793	-	-	20,044	-	-	2,371	-	-	2,978	-	-
2537	4,672	5.39	5.39	856	7.94	7.94	20,574	2.64	2.64	2,929	23.53	23.53	3,204	7.59	7.59
2538	5,026	7.58	13.37	948	10.75	19.55	21,111	2.61	5.32	3,045	3.96	28.43	3,296	2.87	10.61
2539	5,203	3.52	17.37	1,073	13.19	35.31	22,013	4.27	9.82	3,211	5.45	35.43	3,430	4.06	15.17
2540	5,301	1.88	19.58	1,154	7.55	45.52	23,473	6.63	17.11	3,397	5.79	43.27	3,495	1.89	17.36
2541	5,436	2.56	22.63	1,243	7.71	56.75	24,250	3.31	20.98	3,541	4.24	49.35	3,775	8.01	26.76
2542	5,580	2.64	25.87	1,309	5.31	65.07	24,528	1.14	22.37	3,596	1.55	51.67	3,960	4.90	32.98

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่นเทศบาลตำบลแหลมฉบัง (2544)

หมายเหตุ : คำนวณการเพิ่มขึ้น โดยใช้ ปี 2535 เป็นปีฐาน

จากตารางที่ 5.6 จะศึกษาโดยแยกพิจารณาการเพิ่มขึ้นของประชากร แยกตามรายตำบล พบว่า ตำบลบางละมุง ตั้งแต่ปี 2535-2542 มีประชากรเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 25.87 เท่านั้น เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้ ประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บริเวณถนนสุขุมวิทและบริเวณชายฝั่งทะเลมากกว่า ทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นประชากรดั้งเดิมที่อยู่ในบริเวณนี้อยู่แล้ว

ส่วนตำบลสุรศักดิ์ มีประชากรเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 65.07 ซึ่งนับว่าสูงมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีพื้นที่ติดกับเขตเทศบาลเมืองศรีราชาและเขตเทศบาลตำบลอ่าวอุดม สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยใช้ถนนน้ำซับ ทำให้มีประชากรอพยพเข้ามาอยู่จำนวนมาก อีกทั้งบริเวณนี้ ยังมีถนนเลี้ยวเมืองสาย 36 ตัดผ่าน ทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย และยังมีถนนสายย่อยเชื่อมต่อไปยังโรงเรียนอัสสัมชัญ ศรีราชา โรงเรียนเซนต์ปอลด์ ศูนย์การค้าแปซิฟิกพาร์ค ห้างแหลมทองศรีราชา ในเขตเทศบาลเมืองศรีราชาได้ ทำให้เกิดความเจริญในบริเวณนี้ค่อนข้างมาก ประชากรนิยมตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนี้ นอกจากนี้ บริเวณนี้ยังมีหมู่บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ จำนวนมากด้วย

ตำบลทุ่งสุขลา มีประชากรเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 22.37 บริเวณนี้ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โรงงานของกลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเลียม นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง และท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง อีกส่วนหนึ่งจะเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการของเขตเทศบาล เช่น ศูนย์ราชการเมืองใหม่แหลมฉบัง สำนักงานเขตเทศบาล โรงพยาบาล โรงเรียน สวนสาธารณะ เป็นต้น ดังนั้น จึงมีประชากรเพิ่มขึ้นน้อย เพราะที่ดินส่วนใหญ่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมและที่ของทางราชการ

ตำบลบึง มีประชากรเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 51.67 ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณนี้ มีพื้นที่ติดกับตำบลหนองขาม ทำให้ประชากรที่ทำงานในสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯส่วนหนึ่ง ออกมาอาศัยอยู่บริเวณนี้ อีกทั้งยังเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมบ่อวิน ซึ่งเป็นนิคมอุตสาหกรรมใหญ่อีกแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ดังนั้น จึงมีประชากรอพยพเข้ามาอยู่จำนวนมาก นอกจากนี้ ยังอยู่ใกล้กับถนนเลี้ยวเมืองสาย 36 ทำให้สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย

ตำบลหนองขาม มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 32.98 บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของสวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ฯ ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2520 โดยแต่เดิมมีเพียงบริษัทสหพัฒน์ปิบูล จำกัด ซึ่งผลิตสินค้าอุปโภค บริโภค เท่านั้น แต่ปัจจุบัน ได้ขยายงานและรวมกลุ่มจากหลายบริษัท เข้าเป็นสวนอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้มีประชากรอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้น เพราะโรงงานในกลุ่มนี้ ต้องการแรงงานผลิตจำนวนมาก

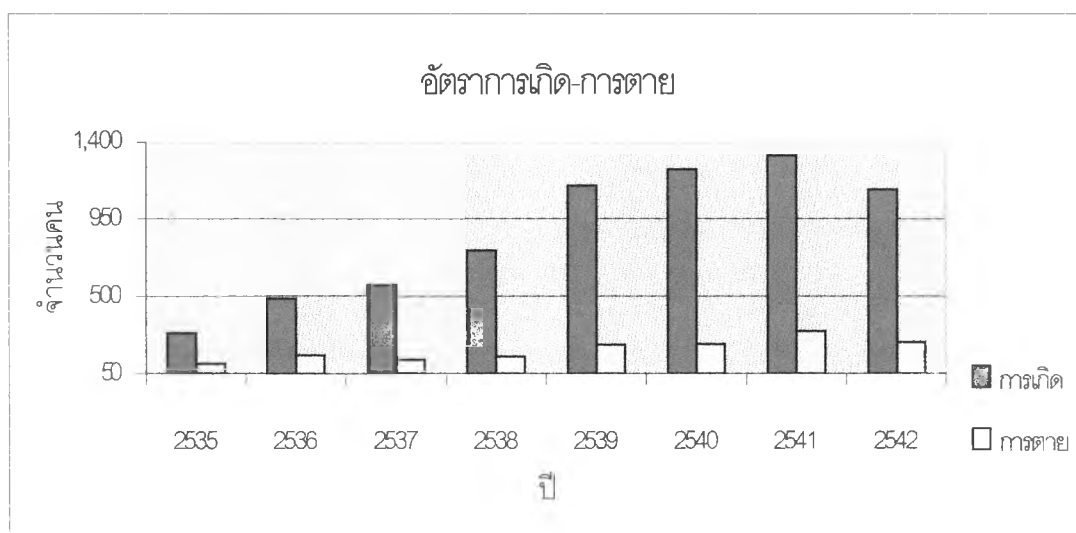
ตารางที่ 5.7 แสดงจำนวนประชากรแยกประเภท ระหว่างปี 2535-2542

ปี	เกิด	เพิ่ม (%)	ตาย	เพิ่ม (%)	ย้ายเข้า	เพิ่ม (%)	ย้ายออก	เพิ่ม (%)
2535	286	-	105	-	1,364	-	992	-
2536	486	69.93	156	48.57	1,677	22.95	1,235	24.5
2537	564	97.20	131	24.76	1,992	46.04	1,109	11.79
2538	767	168.18	151	43.81	2,081	52.57	1,645	65.83
2539	1,146	300.70	215	104.76	2,139	56.82	1,853	86.79
2540	1,239	333.22	223	112.38	3,057	124.12	2,097	111.39
2541	1,317	360.49	297	182.86	3,830	180.80	1,327	33.77
2542	1,122	292.31	234	122.86	3,076	125.51	3,050	207.46

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่นเทศบาลตำบลแหลมฉบัง (2544)

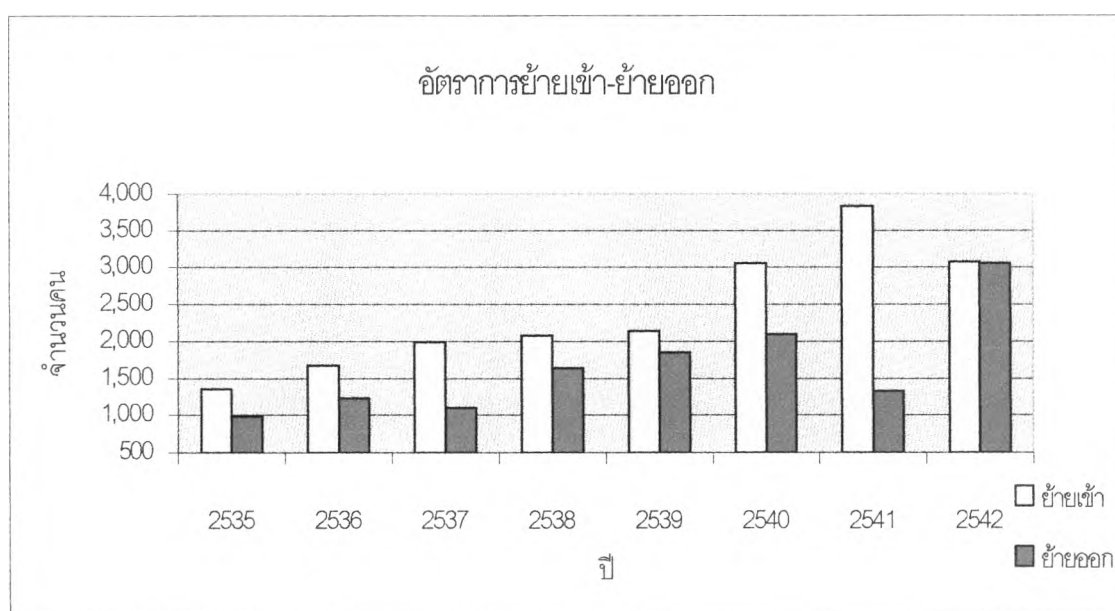
หมายเหตุ : * คิดการเพิ่มขึ้น โดยใช้ ปี 2535 เป็นปีฐาน

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงอัตราการเกิด-การตายระหว่างปี 2535-2542

อัตราการเพิ่มของประชากรโดยธรรมชาติ คือ อัตราการเกิดและอัตราการตาย เป็นดังตารางที่ 5.7 และแผนภูมิที่ 5.3 จะเห็นว่า อัตราการเกิดและอัตราการตายมีจำนวนเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี ตั้งแต่ปี 2535-2542 โดยตั้งแต่ปี 2539 มีอัตราการเกิดเพิ่มขึ้นโดยตลอด แต่อย่างไรก็ตาม อัตราการเพิ่มโดยธรรมชาติ ไม่มีผลต่อการขยายตัวของเมืองมากนัก เพราะไม่ได้เพิ่มครั้งละมากๆ เท่ากับการเพิ่มของประชากรโดยการอพยพย้ายถิ่น และหากพิจารณาตามข้อมูลของสำนักงานทะเบียนราษฎรท้องถิ่น เกี่ยวกับอัตราการย้ายเข้า และย้ายออกของประชากรในพื้นที่ จากตารางที่ 5.7 และแผนภูมิที่ 5.4 พบว่า อัตราการย้ายเข้า มีจำนวนมากกว่าย้ายออกทุกปี นับตั้งแต่ปี 2540 มีประชากรย้ายเข้ามาในเขตเทศบาลจำนวนสูงขึ้น ขณะที่การย้ายออกมีจำนวนน้อยกว่า และนอกจากนี้ยังมีประชากรอีกส่วนหนึ่งซึ่งไม่ได้ย้ายทะเบียนราษฎรมาด้วย ได้ย้ายเข้าและออกจากเขตเทศบาล โดยไม่มีการบันทึกไว้

แผนภูมิที่ 5.4 แสดงอัตราการย้ายเข้าและย้ายออกระหว่างปี 2535-2542

2.2 การเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภาค และในระดับประเทศ จากการศึกษาพบว่า จังหวัดชลบุรี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูงที่สุดในภาคตะวันออก โดยมีภาคอุตสาหกรรม เป็นภาคการผลิตที่มีมูลค่าสูงสุด ดังตารางที่ 5.8

ส่วนโครงสร้างเศรษฐกิจภายในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรมเช่นกัน มีการขยายตัวของการลงทุนด้านอุตสาหกรรมที่สูงมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่เป้าหมายในเขตเศรษฐกิจใหม่ของการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก กลุ่มอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดชลบุรีและภาคตะวันออกอย่างยิ่ง (แผนพัฒนาเทศบาลตำบลแหลมฉบังระยะปานกลาง 5 ปี, 2544) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพื่อแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเงินของจังหวัดชลบุรี หลังจากมีแหล่งอุตสาหกรรมแหลมฉบัง แต่เนื่องจากข้อมูลมีข้อจำกัดคือ มีข้อมูลปัจจุบันเพียงปี 2540 เท่านั้น

จากตารางที่ 5.8 จะเห็นว่าสาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขานำของจังหวัดชลบุรี มีรายได้สูงสุดโดยในปี 2533 ซึ่งเป็นปีก่อนเข้าโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลระยะที่ 1 (2534-2537) มีรายได้ 32,848,262 บาท และเมื่อเข้าสู่โครงการ มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 50,866,565 บาท และในปี 2540 มีรายได้ถึง 136,948,859 บาท ทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด เพิ่มจาก 77,096,191 บาทในปี 2533 เป็น 220,529,758 บาท ในปี 2540 และอีกสาขาหนึ่งซึ่งเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน หลังจากมีการส่งเสริมให้ทำเรือพาณิชย์แหลมฉบัง เป็นท่าเรือพาณิชย์แห่งใหม่เพื่อทดแทนท่าเรือกรุงเทพฯ คือ สาขาการคมนาคมและการขนส่ง มีรายได้เพิ่มจาก 3,946,605 บาท ในปี 2533 เป็น 12,067,329 บาท ในปี 2540

ตารางที่ 5.8 มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด ตามราคาประจำปี จำแนกเป็นรายจังหวัดและสาขาการผลิต ปี 2533-2540

สาขาการผลิต	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540
เกษตรกรรม	6,924,528	7,207,672	5,760,330	5,744,902	5,865,571	7,277,308	8,474,575	7,758,423
เหมืองแร่และย่อยหิน	324,064	378,041	349,744	360,335	395,585	385,194	490,185	549,530
การก่อสร้าง	6,959,596	9,475,794	9,268,379	10,307,625	10,691,853	9,140,844	9,237,614	7,841,794
การไฟฟ้าและประปา	1,354,300	1,635,331	2,040,675	2,444,860	3,024,724	3,427,454	3,879,647	3,885,931
การค้าส่งและค้าปลีก	7,134,593	8,033,584	9,101,476	10,218,926	12,025,653	14,045,949	15,737,867	17,591,120
การธนาคาร ประกันภัยและ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	2,910,997	2,907,379	3,567,285	4,657,746	5,011,310	5,619,283	5,930,189	8,030,218
อุตสาหกรรม	32,848,262	50,866,565	57,326,390	78,409,803	96,728,697	121,715,489	130,251,806	136,948,859
การคมนาคมและการขนส่ง ที่อยู่อาศัย	3,946,605	4,419,755	4,452,052	5,072,747	6,555,902	7,801,147	9,792,448	12,067,329
ที่อยู่อาศัย	1,397,354	1,622,628	1,887,969	2,035,582	2,175,004	2,417,260	2,652,775	2,850,097
การบริหารและป้องกันประเทศ	2,006,552	2,289,817	2,786,490	2,250,092	1,931,207	2,702,219	3,239,242	3,229,688
การบริการ	11,289,341	12,255,826	13,318,541	14,665,064	15,677,553	17,670,446	19,899,986	19,776,769
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด	77,096,191	101,092,392	109,859,331	136,167,682	160,083,059	192,202,593	209,586,334	220,529,758
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ย/หัว	87,909	113,715	121,930	149,143	172,876	204,907	220,617	229,241

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2543)

เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ จากรายรับและรายจ่ายของเทศบาล ทั้งนี้ เนื่องจาก รายรับของเทศบาล จะแสดงให้เห็นถึง รายได้ทั้งหมดของเทศบาลที่ได้จากการจัดเก็บภาษีของประชากร ซึ่งแม้ว่ารายได้จากหมวดภาษีอากรจะไม่ใช้ตัวเลขของรายได้ที่แท้จริง แต่ก็สามารถที่จะดูได้ว่า เมืองมีการเจริญเติบโตหรือไม่ เพราะเมืองที่มีเศรษฐกิจดี ประชากรจะมีรายได้สูง ภาษีที่จัดเก็บได้ก็จะมากกว่าด้วย ในขณะที่รายจ่ายของเขตเทศบาล จะแสดงให้เห็นถึงค่าใช้จ่ายของเมือง และความสามารถในการพัฒนาเมือง หรือบำรุงรักษาเมืองให้เจริญเติบโต เมืองที่มีประชากรจำนวนมาก ย่อมมีรายจ่ายสูงกว่า (อรทัย เลิศจิตติสุทธิ, 2537)

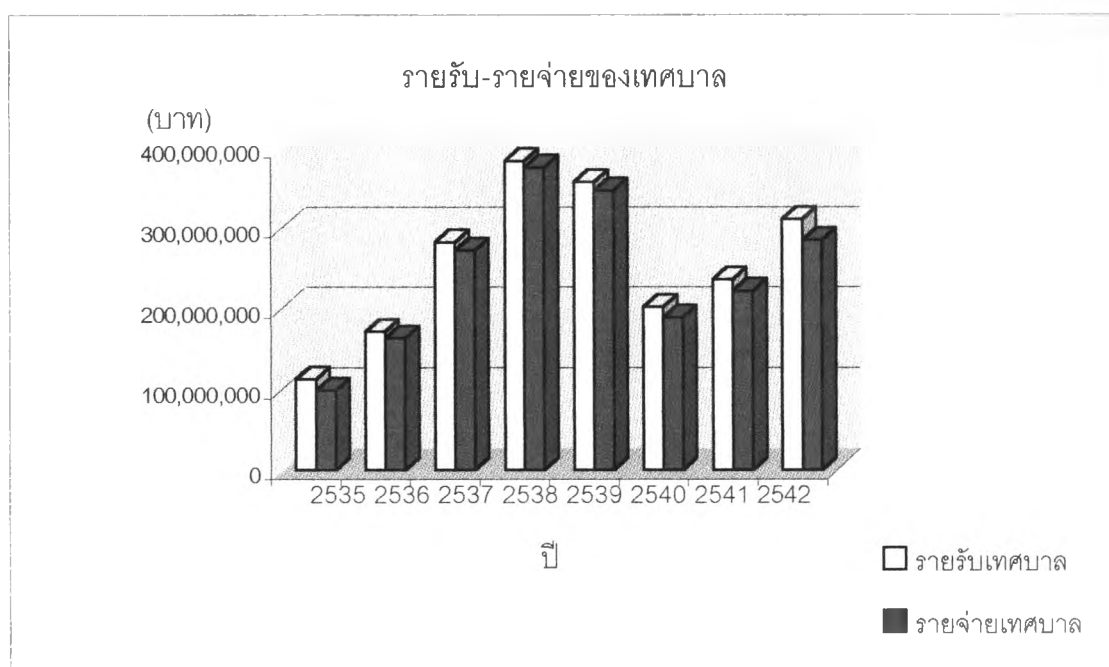
รายรับของเทศบาล แบ่งเป็น 7 หมวดคือ หมวดค่าภาษีอากร หมวดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และใบอนุญาต หมวดรายได้จากทรัพย์สิน หมวดสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์ หมวดเงินอุดหนุน หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด และเงินอื่นๆ ส่วนรายจ่ายของเทศบาล จะแบ่งเป็น 5 หมวด คือรายจ่ายงบกลาง รายจ่ายของหน่วยงาน รายจ่ายจากเงินอุดหนุนทั่วไป รายจ่ายจากเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ และรายจ่ายจากเงินได้อื่นๆ

จากตารางที่ 3.1 แสดงให้เห็นถึงรายรับจริงของเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ตั้งแต่ปี 2535-2542 พบว่า เทศบาลมีรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2535 มีรายได้เพียง 112,379,329.89 บาท และเพิ่มขึ้นเป็น 311,407,141.84 บาทในปี 2540 โดยคิดเป็นร้อยละ 177.10 และเมื่อพิจารณาในหมวดค่าภาษีอากร พบว่า มีรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2535 มีรายได้ 36,636,353.06 บาท และเพิ่มเป็น 123,013,797.66 บาทในปี 2542 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 235.77 แสดงให้เห็นว่า ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นถึงแม้ว่าค่าภาษีอากร จะมีใช้ตัวเลขของรายได้ที่แท้จริงของประชากร แต่ก็สามารถแสดงให้เห็นว่า สภาพเศรษฐกิจภายในเขตเทศบาล มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนหลังมีอุตสาหกรรม และถ้าพิจารณาในหมวดเงินอุดหนุน จะเห็นว่า เทศบาลมีรายได้จากหมวดเงินอุดหนุนเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นเขตที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ

ในขณะเดียวกัน รายจ่ายของเทศบาล เพิ่มขึ้นจาก 98,938,367.93 บาท ในปี 2535 เป็น 284,858,189.07 บาท ในปี 2542 คิดเป็นร้อยละ 187.91 ทั้งนี้เนื่องจากมีประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้เขตเทศบาลมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลและให้ความสะดวกแก่ประชากร ดังนั้น จึงมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ทั้งนี้จากแผนพัฒนาประจำปี 2544 (2544) พบว่า ปัญหาหนึ่งของเขตเทศบาลที่พบคือ มีประชากรแฝงจำนวนมากเกินไป ทำให้เทศบาลขาดเงินได้ตามที่ควรจะได้ และต้องจ่ายเงินเพิ่มให้กับการสร้างสาธารณูปโภคให้เพียงพอกับบุคคลเหล่านี้ด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม งบประมาณรายรับและรายจ่ายของเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบังในช่วงปี งบประมาณ 2535-2542 จะเห็นว่า งบประมาณรายรับมากกว่ารายจ่ายทุกปี แสดงให้เห็นถึงสภาพที่มั่นคงทางการคลังของเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง และสามารถชี้ให้เห็นถึงศักยภาพทางการเงินของเทศบาลตำบลแหลมฉบังในการสนับสนุนโครงการต่างๆในการพัฒนาเขตเทศบาลต่อไปในอนาคต

แผนภูมิที่ 5.5 แสดงรายรับและรายจ่ายจริงของเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ในปี 2535-2542

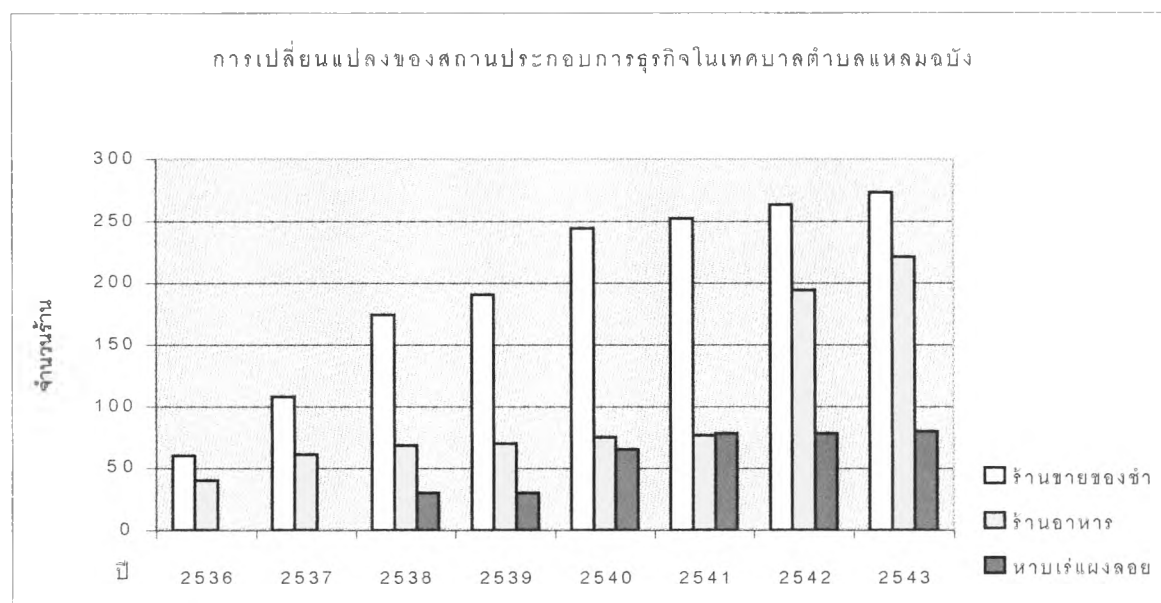
ตัวชี้วัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอีกตัวหนึ่งที่สำคัญคือ จำนวนสถานประกอบการธุรกิจที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ซึ่งได้แก่ ร้านขายอาหาร ร้านขายของชำ และร้านค้าอื่นๆ ในลักษณะประกอบธุรกิจส่วนตัว ซึ่งจำนวนร้านค้าเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจและกำลังซื้อของประชากรในพื้นที่นั้นๆ (อรทัย เลิศจิตติสุทธิ์, 2537)

จากรายงานของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลแหลมฉบัง ประจำปี 2544 ได้เปรียบเทียบถึงการเปลี่ยนแปลงสถานประกอบการธุรกิจบางประเภทตั้งแต่ปี 2536-2543 จากตารางที่ 3.3 พบว่าจำนวนสถานประกอบการธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ได้แก่ ร้านขายของชำ ร้านอาหาร และหาบเร่แผงลอย ซึ่งสถานประกอบการธุรกิจทั้ง 3 ประเภทนี้สามารถเป็นตัวชี้วัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจาก ถ้ามีร้านขายของชำ และร้านอาหารมาก แสดงถึงการใช้จ่ายของประชากรในพื้นที่มีอำนาจการจ่ายสูงและมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนกิจกรรมหาบเร่แผงลอยเป็นกิจกรรมที่อำนวยความสะดวกให้แก่คนในพื้นที่ที่ไม่มีโอกาสไปใช้บริการร้านอาหารและร้านขาย

ของซ้ำ นอกจากนี้ สถานประกอบการทั้ง 3 ประเภท ยังได้อำนวยความสะดวกด้านการบริโภคให้กับ ประชากรในพื้นที่และประชากรที่สัญจรไปมา รวมทั้งยังอำนวยความสะดวกให้แก่ประชากรแฝงที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่

แผนภูมิที่ 5.6 แสดงการเปลี่ยนแปลงของสถานประกอบการธุรกิจ ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ในปี 2536-2543

จากตารางที่ 3.3 และแผนภูมิที่ 5.6 แสดงจำนวนสถานประกอบการธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป พบว่า ข้อมูลของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลแหลมฉบัง สถานประกอบการธุรกิจ ประเภทร้านขายของชำ ในปี 2542 เพิ่มขึ้นร้อยละ 338.33 จากปี 2536 ส่วนร้านขายอาหาร เพิ่มขึ้น ร้อยละ 385 และหาบเร่แผงลอย เพิ่มขึ้นร้อยละ 160 จากปี 2538 จะสังเกตว่า ในปี 2536-2537 ซึ่ง อยู่ในระยะโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะที่ 1 จำนวนร้านขายของชำ มีจำนวนเพิ่ม ขึ้นเรื่อยๆ จนถึง ปี 2542 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพการใช้จ่ายของประชากรและเพื่อรองรับประชากรที่ เพิ่มขึ้น ทำให้มีร้านขายของชำเกิดขึ้นทุกปี ส่วนร้านอาหาร จะสังเกตว่า ร้านอาหารมีจำนวนเพิ่มขึ้น เรื่อยๆ ตั้งแต่ปี 2536 แต่ในปี 2542 มีร้านอาหารเพิ่มขึ้นมากกว่าปี 2541 ถึง 117 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 152 สาเหตุหนึ่งที่มีร้านอาหารเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีประชากรส่วนหนึ่งว่างงาน จึงหันมาประกอบอาชีพ ส่วนตัว และสถานประกอบการธุรกิจประเภทหาบเร่แผงลอย จะเห็นว่าธุรกิจประเภทนี้เริ่มเกิดขึ้นในปี 2538 จำนวน 30 แห่งและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปี 2542 มีจำนวน 78 แห่ง ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจประเภทนี้ สามารถอำนวยความสะดวกให้กับคนในพื้นที่ได้มาก และไม่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนสูง ทำให้ ประชากรที่ว่างงานและมีเงินทุนน้อย หันมาตั้งสถานประกอบการประเภทนี้มากขึ้น